

كتاب المختار في طب جامع

لله وللبيك

طب جامع

لله وللبيك

تأليف
المختار بن عبد الله بن حبيب أبيه الله
الشافعي عليه السلام وآله وآل بيته وآل بيته

ترجمة :
لطيف راشدی
سعید راشدی

سرشناسه: قزوینی، محمد کاظم، ۱۲۰۸-۱۳۷۳. عنوان قراردادی: طب الصادق. فارسی
عنوان و نام پدیدآور: طب جامع امام صادق علیہ السلام/تألیف محمد کاظم قزوینی؛ ترجمه لطیف
راشدی، سعید راشدی. مشخصات نشر: تهران: پیام عدالت، ۱۳۸۶.
مشخصات ظاهری: ۱۳۹۴ : من. شاپک: ۱۵۲۰۰۶-۱-۹۷۸-۹۶۴-
وضعیت فهرست نویسی: فایل یادداشت: چاپ هفتم: ۱۳۹۱.
یادداشت: عنوان روی جلد: طب جامع امام صادق علیہ السلام: معنای طبابت و استحباب درمان
کردن، حجامت، انواع بیماریهای جسمی و روحی و راه درمان آنها ...
عنوان روی جلد: طب جامع امام صادق علیہ السلام: معنای طبابت و استحباب درمان کردن،
حجامت، انواع بیماریهای جسمی و روحی و راه درمان آنها ...
موضوع: پژوهشی اسلامی -- متون قدیمی تا قرن ۱۴
موضوع: بهداشت همگانی -- متون قدیمی تا قرن ۱۴
شناسه افزوده: راشدی، نظیف، ۱۳۲۲ -، مصحح شناسه افزوده: راشدی، سعید، مترجم
شناسه افزوده: حضرتین محمدمعز (آمام ششم)، ۸-۱۴۸۱ق. طب الصادق (ع)
(د) پندی کنگره: ۱۳۷۶/۴۱-۴۲۰-۱۴۷/۵
رد پندی دیوبی: ۶۱۰
شماره کتابشناسی ملی: ۱۰۶۳۸۱۲

طب جامع امام صادق (ع)

تألیف: لطیف راشدی

نوبت چاپ: هشتم ۱۳۹۲ شمارکان: ۱۵۰۰۰

حباب و صحافی: امدووار قیمت: ۱۲۰۰ تومان

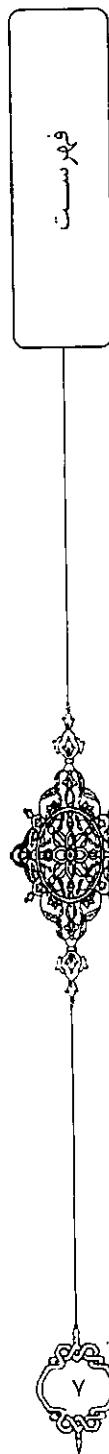
شاپک: ۱-۱۵۲۰۰۶-۹۷۸-۹۶۴

تهران- خیابان ولی عصر(ع)- میدان منیریه
خیابان شهید معتری- شماره ۱۴۵ تلفن: ۰۸۴۹- ۶۶۴۱۰۸۴۹- ۶۶۹۶۳۵۶۶

فهرست

مقدمه مترجم	۱۵
مقدمه مؤلف	۱۹
فصل اول: طب	۲۳
چرا به پزشک، طبیب می گویند؟	۲۳
مستحب بودن درمان و مداوا	۲۳
درمان به وسیله داغ کردن	۲۴
مکروه بودن درمان غیر ضروری	۲۵
مراجعةه به پزشک غیر مسلمان	۲۵
با صدقه، خود را مداوا کنید	۲۶
نماز شب، دفع کننده بیماری ها	۲۶
مداوا کردن با بول حیوانات	۲۷
درمان با چیزهای حرام	۲۷
فصل دوم: حجامت	۳۵
دواهای چهارگانه	۳۵
پیامبر ﷺ و حجامت	۳۷
روزهایی که در آن میشود، حجامت کرد	۴۰
نهی از حجامت در هنگام ناشتا	۴۰
آنچه که قبل و بعد از حجامت باید خورد	۴۱
دعا در هنگام حجامت	۴۱
حجامت، ایمنی در برابر مرگ	۴۲
شستن با آب سرد در هنگام جوشش و هیجان خون	۴۲
علاج خارش، حجامت و رگزنسی	۴۳
حجامت در سر	۴۴

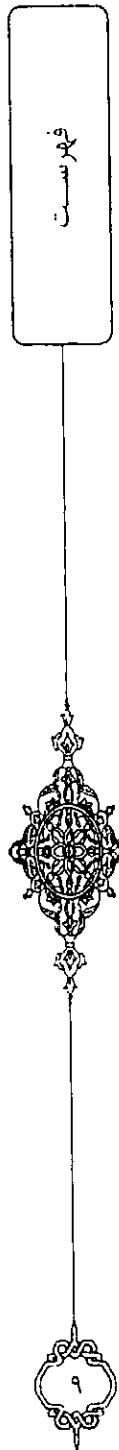
۴۵	حجامت، عسل و قرآن
۴۶	حجامت کودک
۴۶	درمان بارگزرنی (فصد)
۴۷	فصل سوم: بیماری‌ها و درمان آنها
۴۷	پرهیز کردن
۴۸	درمان تب
۴۹	درمان ضعف
۶۴	درمان غصه و ناراحتی
۶۶	درمان بادهای درد آور
۶۸	درمان رطوبت
۶۸	درمان بیماری خبیث
۷۰	درمان جدام
۷۵	درمان خوره
۷۶	درمان پیسی
۷۹	درمان زخم
۸۰	درمان نیش زدگی
۸۱	درمان ورم، دمل، زگیل
۸۳	درمان بد اخلاقی
۸۵	درمان ضعف عضلانی
۸۶	درمان سردرد و بادهای داخل سر
۹۰	چیزهایی که باعث زیاد شدن عقل می‌شوند
۹۱	چیزهایی که باعث از بین رفتن بلغم می‌شوند
۹۳	درمان تنگی نفس
۹۳	درمان سرفه
۹۴	درمان سل
۹۴	درمان برسام (ورم پرده دیافراگم)
۹۷	درمان شکم درد و درد معده
۱۰۵	قرقر شکم و درد آن
۱۰۷	درمان کرم‌های شکم
۱۰۸	درمان به وسیله‌ی تنقیه
۱۰۸	درمان درد کبد و پهلو

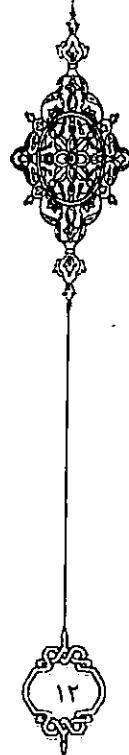
درمان درد طحال	۱۰۹
درمان صفراء و تلخه	۱۱۰
درمان سنگ و درد مثانه	۱۱۲
درمان بواسیر و قولنج	۱۱۴
درمان کمر درد	۱۱۷
درمان نازایی و کم فرزند داشتن	۱۱۷
درمان فلچ	۱۱۸
آنچه که برای استخوان‌های ساق مفید است	۱۱۹
فصل چهارم: درمان	۱۲۱
درمان کردن به وسیله آیات قرآن	۱۲۱
درمان با تربیت امام حسین (ع)	۱۲۷
دعای مادر برای فرزند جهت شفا گرفتن	۱۳۸
دعا برای تمامی دردها و طیش قلب	۱۴۰
دعا برای دفع جن و ترس‌ها و دیوانه	۱۵۰
دعا برای زخم یا ورم معده	۱۵۴
دعا برای درد آلت تناسلی	۱۵۴
دعا برای سخت زائیدن	۱۵۵
دعا برای درد ساق پا	۱۵۷
درمان با سوره مومن	۱۵۸
درمان با چیزهایی که از سفره بیرون ریخته می‌شود.	۱۵۸
درمان به وسیله شستن دست قبل و بعد از غذا	۱۵۸
درمان با آب زمز	۱۵۹
درمان با جو	۱۵۹
فصل پنجم: درمان با غذاهای میوه جات و سبزیجات	۱۶۰
درمان با خرما	۱۶۱
درمان با انلر	۱۶۳
درمان با مویز	۱۶۳
درمان با کاهو	۱۶۴
درمان با بادمجان	۱۶۴
درمان با نوعی گیاه پرپهنه (کاسنی)	۱۶۴
درمان با سیاهدادنه	۱۶۵

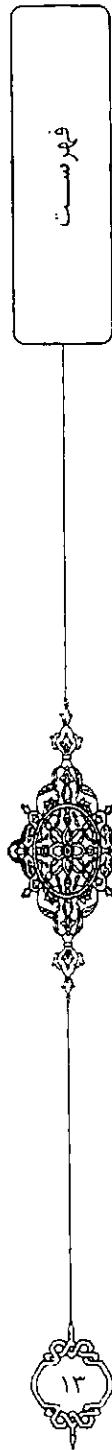
۱۶۷.....	درمان با برنج، بنفسه و زیتون .....
۱۶۷.....	درمان با پنیر و گردو همراه با هم .....
۱۶۸.....	درمان با نمک .....
۱۷۱.....	فصل ششم: درمان با شیر و روغن‌ها
۱۷۱.....	درمان با تلبینه .....
۱۷۱.....	درمان با روغن و شیر گاو .....
۱۷۳.....	مکروه بودن روغن حیوانی برای پیران .....
۱۷۴.....	درمان با شیر ماده الاغ .....
۱۷۵.....	درمان با شیر ماده شتر شیر ده .....
۱۷۵.....	درمان با آب باران .....
۱۷۵.....	درمان با آب نیسان .....
۱۷۸.....	عناب .....
۱۷۸.....	اسفند و کندر .....
۱۷۹.....	از دواهای تعویت حافظه .....
۱۷۹.....	مشکک و اشنان .....
۱۸۰.....	پر خوری .....
۱۸۰.....	مضرات نخوردن شام .....
۱۸۲.....	مضرات خوردن ماهی .....
۱۸۳.....	مضرات زیاد نوشیدن آب .....
۱۸۴.....	روغن بنفسه .....
۱۸۵.....	روغن خطمی .....
۱۸۵.....	روغن بان .....
۱۸۷.....	فصل هفتم: توحید مفضل .....
۱۸۸.....	گفتگوی مفضل با ابن ابی العوجاء .....
۱۸۹.....	علت نوشته شدن کتاب مفضل .....
۱۸۹.....	جلسه اول .....
۱۹۲.....	آفرینش جهان هستی .....
۱۹۲.....	خلقت انسان و تدبیر جنین در رحم .....
۱۹۳.....	چگونگی تولد جنین و غذای آن .....
۱۹۳.....	دندان‌های کودک .....
۱۹۳.....	روئیدن مو در صورت مرد .....

۱۹۴	عبرت گرفتن
۱۹۵	اگر انسان، عاقل و فهمیده به دنیا می‌آمد
۱۹۶	فایده‌ی گریه برای کودکان
۱۹۷	آلت تناسلی و شکل آن
۱۹۸	اعضاًی بدن و فوائد آنها
۱۹۸	نظر اهل طبیعت و پاسخ به آنها
۱۹۸	هضم غذا و جریان خون در بدن
۱۹۹	آغاز رشد بدن
۱۹۹	ایستادن و نشستن
۲۰۰	چشم
۲۰۰	اسرار حواس پنج گانه
۲۰۱	نقش نور و هوا در گوش و چشم
۲۰۱	علت اینکه عده‌ای چشم، گوش و عقل ندارند
۲۰۲	علت این که بعضی از مردم، برخی از اعضای بدن را ندارند
۲۰۲	آفرینش اعضای فرد و جفت
۲۰۳	پیرامون صدا و سخن و مشکل انسان
۲۰۳	منافع دیگر دستگاه صوت
۲۰۴	مغز و جمجمه
۲۰۴	پلک
۲۰۵	قلب و محافظت آن
۲۰۵	نای و مری
۲۰۶	ریه و مخرج بول و غایط
۲۰۶	معده و کبد
۲۰۶	مغز، خون، ناخن و گوش
۲۰۶	ران و باسن
۲۰۶	نر و ماده
۲۰۷	پیرامون قلب و ریه انسان
۲۰۷	نر و ماده
۲۰۸	آلت تناسلی مرد
۲۰۸	مخرج غایط
۲۰۹	آفرینش دندان ها

۲۴۷	جلسه سوم
۲۴۸	رنگ آسمان
۲۴۸	طلوع و غروب خورشید
۲۴۹	فصل‌های چهار گانه
۲۵۰	شناخت زمانها و فصل چهار گانه از راه حرکت خورشید
۲۵۱	ماه، دلیل شناخت ماه‌های قمری
۲۵۱	نور ماه
۲۵۲	ستار گان
۲۵۳	فوايد بعضی از ستار گان
۲۵۴	خورشید، ماه، ستار گان و برج ها، نشانه ای بر وجود خالق
۲۵۵	وقدار شب و روز
۲۵۶	سرما و گرما و فوايد آن دو
۲۵۷	باد
۲۵۷	هوا و صداها
۲۵۸	شکل زمین
۲۵۹	زمین سرد و خشک
۲۵۹	توزيع آب بر روی زمین
۲۶۰	وجود بسیار آب
۲۶۰	منافع دیگر آب
۲۶۰	کثرت آب دریاها
۲۶۱	هوا
۲۶۱	آتش
۲۶۲	روشنایی به وسیله آتش
۲۶۲	تغیرات جوی و باریدن باران
۲۶۳	حکمت نزول باران، از آسمان به زمین
۲۶۴	علت قطره قطره باریدن باران
۲۶۴	منافع دیگری از باران
۲۶۵	فوايد کوهها
۲۶۵	معدن
۲۶۵	دلیل ندایستن جای معدن
۲۶۷	گیاهان

۲۶۷	کثرت گیاهان
۲۶۸	پوشش دانه حبوبات
۲۶۸	دلیل آفرینش درختان و گیاهان
۲۶۹	خلقت برگ درختان و اوصاف آنها
۲۷۰	هسته و دانه درختان و گیاهان
۲۷۱	مرگ و زنده شدن درختان
۲۷۱	انار
۲۷۲	بوتهای
۲۷۳	فواید نخل، حبوب و شاخهای آن
۲۷۳	چوب نخل
۲۷۴	خواص گیاهان دارویی
۲۷۴	گیاهان صحراء
۲۷۵	پیزرا
۲۷۵	فضولات انسان و حیوان
۲۷۶	جلسه چهارم
۲۷۶	استدلال‌های باطل از منکرین
۲۷۷	آفات و نظر نادانان در مورد آن
۲۷۸	علل نزول بلاها و گرفتاری‌ها
۲۸۰	چرا بلاها به تمام مردم می‌رسد؟
۲۸۲	مرگ و نابودی
۲۸۳	اشکالی دیگر به تدبیر آفرینش
۲۸۴	اسم یونانی این جهان
۲۸۶	مانی کور است و نمی‌بیند
۲۸۷	حس کردن چیزی که عقل آن را درک نمی‌کند
۲۸۷	عقل به خالق احاطه پیدا نمی‌کند
۲۸۹	اختلاف پیرامون حقیقت خورشید
۲۹۰	راهی به سوی شناخت خداوند سیحان
۲۹۱	طبیعیون و مناقشه سخن آنان
۲۹۴	پایان

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمه مؤلف

حمد و سپاس مخصوص پروردگار جهانیان و برترین و کاملترین درود و سلام بر اشرف پیامبران و فرستادگان، محمد و خاندان پاک. پاکیزه، معصوم، هدایت کننده او و انت خدا بر تمام دشمنان آنها تا روز قیامت باد.

این کتاب شامل روایات امام صادق ع پیرامون طب و تشریح بدن انسان و زوایا و اسرار این موارد و همچین امراض، دردها و علاج آنها به وسیله آیات قرآن، ادعیه، داروها و غیره می‌باشد.

تعداد زیادی از احادیث ائمه ع شناخت کامل نسبت به تمام علوم دنیوی و دینی و آنچه که انسان در جوانب مختلف زندگی خود به آنها احتیاج دارد، از جمله: دانش طبی می‌باشد و انسانی که دچار بیماری‌ها و دردهای جسمی، روحی و عقلی می‌شود، از اینها استفاده می‌کند.

هیچ درد و بیماری نیست، مگر این که خداوند درمان آن را فرستاده است. چه کسی دارو و درمان‌ها را می‌شناسد؟ و چه کسی می‌داند که برای مریض، چه چیزی خوب است و چه چیزی بد و برای او چه چیزی تجویز می‌کند؟

بی شک چنین شخصی، امامی است که از طرف خداوند، حجت بر مخلوقات شده است.

امامی که خداوند او را رسیمان اتصال بین زمین و آسمان قرار داده و امر فرموده که آن را بگیریم و به آن تمستک جوئیم. چنین امامی بیشک عالم و عارف به صلاح و مصلحت و تباہی انسان است و چنین مسئولیتی از طرف خداوند سبحان برگردان او نهاده شده است.

دهها و بلکه صدھا حدیث و روایت از پیامبر ﷺ و ائمه علیهم السلام پیرامون خوراکی‌ها، نوشیدنی‌ها، داروها و منافع و مضرات آنها روایت شده است.

و به تنها یی علامه مجلسی در بخار الانوار بابی به عنوان «آنچه که از اوضاع و احوال شیعیان و احتیاجات آنها نسبت به تمام علوم، پنهان نیست.» ذکر شده و احادیث بسیاری را در این موارد آورده است و همچنین ما در جلد هشت موسوعه امام صادق علیه السلام صفحه ۷۲ به عنوان «علوم زمین و آسمان که از ائمه علیهم السلام پنهان نیست.» آورده‌ایم. درمان را ذکر کرده‌اند:

۱- درمان معنوی که به وسیله آیات شریف قرآن، نام‌های خداوند و دعاها و غیره آمده، همانطور که خداوند متعال در قرآن فرموده است: **﴿وَنَزَّلَ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ﴾** آنچه که برای مؤمنان شفا است، از قرآن نازل کرده‌ایم.^۱

همچنین امیرمؤمنان علیه السلام در دعای کمیل فرموده است: «یا من اسمه دواء و ذکره شفاء، «ای کسی که اسمش، دوا و ذکرش، شفا است.» ۲- درمان به وسیله داروها، خوراکی‌ها و نوشیدنی‌ها، میوه‌ها، روغن‌ها و غیره.

هر دو مورد با ایمان و یقین به تأثیر اینها برای درمان، مفید و مؤثر خواهد بود و انسان با داشتن شک و تردید، به نتیجه مطلوب نمی‌رسد. اما انطباق این موضوعات با ایمان راسخ و نفس مطمئن به وسیله عنایت الهی و نفس ربانی، نتیجه خواهد داد. ما در این کتاب، توحید مفضل را نیز آورده‌ایم، که ارتباط زیادی به موضوع این کتاب دارد. در پایان از خداوند سبحان می‌خواهیم که این تلاش متواضعانه را به فضل و کرم خود قبول نماید.

محمد کاظم قزوینی
ایران - قم مقدس